

cohesion in the statements and avoidance of tautology and provides persuasiveness of texts for promotion purposes.

Keywords: *toponym, secondary nomination, variability, cohesion, persuasiveness.*

УДК 336.714(477)

Книжницька Ю.С., студ.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

ПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС У ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНОМУ ВИСВІТЛЕННІ (на матеріалі текстів іноземних інформаційних агенцій)

У статті розглядається поняття політичного дискурсу, визначається його сутність, характерні особливості, цілі та методи досягнення цих цілей. Матеріалом слугували уривки з промов президента США, прем'єр-міністра Туреччини та передвиборчої кампанії німецької партії "Alternative für Deutschland".

Ключові слова: *дискурс, політичний дискурс, політична мова, політична промова.*

Поняття дискурсу є одним із ключових понять сучасної прагматичної лінгвістики. Термін *дискурс* з'явився понад дві тисячі років тому. Його використовували у стародавньому Римі для позначення бесід, діалогів, мовлення вчених. Саме в цьому значенні слово увійшло в сучасні європейські мови: англійське *discourse* та німецьке *Diskurs*, *m* мають значення "обговорення, бесіда, дискусія". Проблемою детермінації поняття дискурсу займалась низка вчених, зокрема Т. А. ван Дейк, В. Дресслер, Е. Бенвеніст, Д. Мангено, та ін.

Не існує єдиного теоретичного визначення терміна дискурс. Найбільш влучним із лінгвістичної точки зору, на нашу думку, є визначення дискурсу як сукупності взаємопов'язаних текстів, усних та писемних комунікативних процесів, що зазнають впливу прагматичних, соціокультурних та інших екстралінгвальних чинників.

Відповідно до інституційного класифікаційного підходу, існують такі види дискурсів, як релігійний, юридичний, педагогічний, медичний, військовий, медійний, спортивний, тощо. [1: 51]

Ми зосередимо нашу увагу на політичному дискурсі та його специфіці.

Сфера використання означеного дискурсу – політичні установи, такі як парламенти, уряди, партії, комісії, тощо. Отже, до політичного дискурсу належить усе, що є висловленим у певній комунікативній сфері. Ця сфера може розповсюджуватись на громадські ініціативи, неурядові організації, тощо [3: 87]. Політичний дискурс також тісно переплітається з медійним та дипломатичним дискурсами.

Мова політики являє собою систему комунікативних засобів кодування політичної інформації, провокування політичних дій та керування ними. Мова не лише репрезентує політику, вона і є самою політикою [5: 155].

Як слушно зазначає Д.М. Каліщук, у політиці мова використовується не тільки як інструмент формування і вираження думки, але і як спосіб її приховування.

Спонукальний характер є не лише однією з особливих рис політичних висловлювань, він характерний для політичного дискурсу в цілому, і, зокрема, фігурує у визначенні політичного дискурсу як комунікативної форми, що є традиційно спрямованою на дію, тобто має спричиняти появу дій уже не політичного, а суспільного, економічного, військового характеру, тощо. Якщо політична промова не є виключно пропагандою, агітацією або просто ритуалом тоталітаризму без права заперечення (промови Сталіна), вона більшою або меншою мірою реалізує аристотелівський концепт промови-поради, "умовити на краще" та "відмовити від гіршого", надає слухачеві право робити власні судження щодо "користі та негативних наслідків" певної дії та залишає за ним право вибору того, "що має відбутись у майбутньому" [3: 99].

Політики у своєму мовленні апелюють до цінностей чи концептів, які дають змогу маніпулювати масовою свідомістю, здійснювати на аудиторію прогнозований вплив. Головною відмінністю політичного дискурсу від інших видів дискурсу є його яскраво виражена апеляція до ціннісної системи, яка існує в певному суспільстві. Ціннісна орієнтація зумовлює широке використання лексичних одиниць з оцінним значенням, особливих стилістичних прийомів, що узгоджуються з ідеологічною програмою політичних діячів [2: 154].

Усі комунікативні стратегії переконання в рамках політичного дискурсу слугують одній меті – боротьбі за владу. Спрямування свідомості на боротьбу за владу – це специфічна характеристика політичного дискурсу [7: 56].

Політики можуть розраховувати на успіх лише спираючись на групи та сили, що перебувають поза межами поля, а значна частина створення політичного дискурсу полягає в продукуванні гасел та обіцянок [6: 220]. Підготовленість промови політика виявляється у продуманості використання експресивних лексичних одиниць та синтаксичних конструкцій з метою підсилення емоційного сприйняття виступу, щоб завоювати симпатії адресата, змусити його співпереживати, сприймати, переймати та поділяти бажаний для адресанта емоційний стан [2: 154].

Як уже зазначалося, використання тих чи інших мовних одиниць зумовлене насамперед апеляцією до системи цінностей, які нерідко мають свою етнокультурну специфіку. З огляду на це, перекладачеві варто володіти не лише стратегіями побудови політичних промов, але й так званими "фоновими знаннями", тобто знанням про етнічну, культурну, соціально-політичну специфіку того середовища, у якому певний політичний текст було створено. Це необхідно для виконання адекватного перекладу, здатного викликати в адресата відповідну інтелектуальну та емоційну реакцію.

Яскравим прикладом може слугувати надзвичайно емоційний уривок із промови чинного прем'єр-міністра Туреччини Реджепа Таїпа Ердогана, у якій він висловився стосовно політичної ситуації в Сирії та своєї позиції що до неї.

*"...Eğer ben o bebekleri görmeyecesem o bebekler için feryat etmeyeceksem olmaz olsun böyle siyaset. O bebeklerin ölümüne susmaktansa ben Başbakan kimliğimi şu kürsüye bırakır giderim.(...) Yarın **Mahşer gününde Rabbim** bize soracak "o bebekleri gördün de ey Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı ne yaptın" diye. Ne diyeceğim? 'Siyaset yaptım mı' diyeceğim?**Hz. Muhammed** 'bir elime ayı diğer elime güneşi verseniz de vazgeçtem' derken ben dengeler adına susmaya mı tercih edeceğim?" [8]*

Оскільки переклад наведеного висловлювання в україномовних медіа відсутній, для кращого розуміння його специфіки наведемо власний переклад.

"Якщо я буду закривати очі на тих дітей (сирійські діти, постраждали внаслідок військових дій), не зди́му крику за тих дітей [перед обличчям міжнародної спільноти] – та най не буде такої

політики. Замість того, щоб замовчувати смерть тих немовлят, я радше кину посвідчення прем'єр-міністра на цю кафедру й піду геть! (...) Завтра на **Судному дні Господь** запитає "Гей, Прем'єр-міністре Турецької Республіки, ти ж тих дітей бачив! Ну і що ж ти зробив?" І що ж я відповім? Що політикою займався? Тоді як **Пророк Мухаммед** казав, хоч давайте мені однією рукою місяця, а другою сонце – не відмовлюсь [від своєї позиції], то невже я оберу мовчання заради [дипломатичної] рівноваги?"

Як ми бачимо, у наведеному висловлюванні наявні певні специфічні релігійно-культурні моменти, а саме цитування слів головного для Ісламу пророка – Мухаммеда, згадка Судного дня. Використання саме таких мовних засобів є виправданим, адже партія, яку очолює пан Ердоган, позиціонує себе як помірно консервативну партію, що підтримує ісламські цінності, а отже, така промова мала справити позитивне враження на її електорат. Також ми можемо спостерігати наявність риторичних питань. Це один із найпопулярніших прийомів не лише політичних промов, а й промов узагалі. Він робить апеляцію до слухачів/читачів більш виразною, ніби залучаючи їх до участі у бесіді, хоча насправді комунікація відбувається у формі монологу.

Зупинімося на деяких тонкощах перекладу цього висловлювання українською мовою. Поняття **Mahşer günü** у буквальному перекладі з турецької означає День воскресіння мертвих. У християнській традиції більш вживаним є вислів **Судний день**, тому ми вважаємо за потрібне відтворити цю ралію таким чином для кращого розуміння нашої аудиторії. Задля збереження експресивності висловлювання в українському перекладі нами було використано такі конструкції, як *най* (*та най не буде такої політики*),

ж (*ти ж тих дітей бачив*), прислівник *геть* (*кину посвідчення прем'єр-міністра на цю кафедру й піду геть!*) У круглих дужках наводиться пояснення, а у квадратних – авторські уточнення, які прояснюють контекст цитати.

Під час побудови політичних промов розповсюдженою є практика використання такої моделі: концепт модалізації "прийняття/неприйняття" картини дійсності – подається ідея, з якою далі узгоджується, або якій навпаки протиставляється подальше висловлювання [4: 51].

Розглянемо цю модель на прикладі текстів та слоганів передвиборчої кампанії однієї з німецьких партій "**Alternative für Deutschland (AfD)**" ("**Альтернатива для Німеччини**"), що брала участь

у виборах до Бундестагу 2013 року. Ця політична сила позиціонує себе як консервативну, основна ідеологія партії націлена на критику євро як загальноєвропейської валюти. Рекламні ролики для передвиборчої кампанії цієї партії було побудовано таким чином.

1–риторичне питання пересічного німецького громадянина або громадянки стосовно певних неприємних для деяких німецьких виборців аспектів соціально-економічної дійсності їхньої країни. Такий початок уже налаштовує глядача на *неприйняття*, у нашому випадку породжує опозиційні настрої проти діючої влади та прагнення альтернативи;

2 – відповідь за схемою "ми прагнемо...", що є узгодженою з ідеологією партії й безпосередньо називає її положення, пропонуючи таким чином альтернативу поточному стану речей.

Оскільки переклад аналізованих уривків в україномовних ЗМІ відсутній, наведемо власний переклад.

Haben Sie sich schon einmal gefragt warum unser gesamtes Geld nach Griechenland geht? Und nicht in unsere kaputten Straßen und Brücken? [9] Ви вже ставили собі питання, чому всі наші гроші йдуть на Грецію, а не на ремонт наших доріг та мостів? У цьому випадку ми вирішили залишити розмовний варіант фрази "гроші витрачаються на" – "гроші йдуть на", щоб зберегти відтінок роздратованості у мові простих громадян.

Wir wollen, dass Griechenland den Euro verlässt. Damit wir unser Geld sinnvoll einsetzen können. [9] Ми хочемо, щоб Греція перейшла на власну валюту, щоб ми могли інвестувати наші гроші раціонально. Вислів "...dass Griechenland den Euro verlässt" буквально означає "щоб Греція покинула Євро". Для кращого розуміння висловлювання ми використали різновид перекладацької трансформації – заміну – "...щоб Греція перейшла на власну валюту".

*Haben Sie sich schon einmal gefragt wer die ganzen Schulden bezahlen soll, die unsere Politiker immer anhäufen? Unsere Kinder etwa? [9] Ви вже ставили собі питання, хто має сплачувати усі ці борги, що накопичують наші політики? Наші діти, чи як? Для збереження відтінку претензійності модальну частку *etwa* в українському варіанті ми відтворили конструкцію "чи як?".*

Wir wollen die Zukunft unserer Kinder sichern, damit sie nicht die Zeche zahlen müssen. [9] Ми хочемо, забезпечити майбутнє наших дітей, щоб їм не довелося за нас віддуватися. Усталений вислів "die Zeche zahlen", що має розмовний характер, ми переклали українським дієсловом розмовного стилю "віддуватися".

Haben Sie sich schon einmal gefragt warum die EU einen so großen Einfluss auf unser tägliches Leben hat? [9] Ви вже ставили собі питання, чому ЄС має такий сильний вплив на наше повсякденне життя?

Wir wollen, dass das Volk entscheidet, wie viel die EU über uns entscheidet. [9] Ми хочемо, щоб народ сам вирішував, що саме за нас може вирішувати ЄС. У цьому випадку ми спостерігаємо певну гру слів "...das Volk entscheidet, wie viel die EU über uns.... entscheidet". В українському варіанті ми використали перекладацький прийом додавання – "щоб народ сам вирішував", щоб підкреслити вирішальну роль народу.

Модальна оцінка картини дійсності в площині *прийняття/неприйняття* у виразнюється також завдяки вставним конструкціям, що виражають особисте ставлення мовця: *я вважаю; я глибоко переконаний; я вірю, що; я наполягаю на тому, що; я приходжу до висновку, що* та ін.

Ми пропонуємо розглянути фрагмент промови президента США Барака Обами від 10 вересня 2013 року "Звернення президента США Барака Обами до нації що до Сирії" та виконаний нами переклад.

*America is not **the world's policeman**. Terrible things happen across the globe, and it is beyond our means to right every wrong. But when, with modest effort and risk, we can stop children from being gassed to death and thereby make our own children safer over the long run, **I believe** we should act. That's what makes America different. That's what makes us exceptional. [10]*

*Америка не є **світовим жандармом**. Страшні речі діються по всьому світу і ми не можемо виправити усі проблеми. Але якщо з мінімальним ризиком і зусиллями ми можемо зупинити вбивство газом дітей, і таким чином у подальшій перспективі зробити безпечнішим життя наших дітей, **я переконаний**, ми мусимо діяти. Це те, що відрізняє Америку, це те, що робить нас особливими.*

Спочатку ми бачимо оцінку дійсності в площині *неприйняття* "Америка **не є світовим жандармом**", "**не можемо виправити усі проблеми**", далі акцентується твердження, опозитивне першому, "якщо (...) ми можемо зупинити вбивства, (...) **я переконаний, ми мусимо діяти**".

Цікавим є той факт, що для перекладу англійської алегорії *the world's policeman* як в україно-, так і в російськомовних ЗМІ існують дві версії: *світовий жандарм* [11; 12] та *світовий поліцейський* [13].

Підбиваючи підсумки, ще раз зазначимо, що політичний дискурс поєднує в собі комунікативні процеси передачі політичної інформації, провокування дій не лише політичного, а й суспільного, економічного, військового характеру тощо, та керування ними. Політики у своєму мовленні апелюють до цінностей та концептів, які дають змогу здійснювати на аудиторію бажаний вплив.

Ціннісна орієнтація зумовлює широке використання лексичних одиниць з оцінним значенням, застосування особливих стилістичних прийомів (модель "*прийняття/ неприйняття*", риторичні запитання, вставні конструкції вираження особистого ставлення мовця), що узгоджується з ідеологічною програмою політичних діячів.

Використання тих чи інших мовних одиниць зумовлене насамперед апеляцією до системи цінностей, які нерідко мають свою етнокультурну специфіку. З огляду на це, перекладачеві варто володіти не лише стратегіями побудови політичних промов, але й так званими "фоновими знаннями".

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. *Каліщук Д. М.*, До проблем типології дискурсу./ Каліщук Д.М // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки.-2007. -№4.- С. 50-52.
2. *Каліщук Д. М.*, Лінгвокультурні особливості перекладу політичного дискурсу./ Каліщук Д.М.// "Вісник СумДУ".-2006.- №11(95).-Т.1-С.153-159.
3. *Prof. Dr. Holger Kuße: Kulturwissenschaftliche Linguistik. Materialien zur Vorlesung.*- Dresden : TU Dresden. Institut für Slavistik /Slavische Sprachgeschichte und Sprachwissenschaft, 2010.- 129 s.
4. *Краснова Т. И.*, Анализ политического дискурса: подходы и категории./ Краснова Т. И.// Уральский государственный педагогический университет. Журнал "Политическая лингвистика".-2013.-№44.-С.46-54.
5. *Мартыненко М. Г.*, Сравнительный анализ телевизионных новостных выпусков (русская, английская, французская версии телеанала "Euronews"). /Мартыненко М. Г. // Уральский государственный педагогический университет. Журнал "Политическая лингвистика".-2013.-№44.-С.155-158.
6. *Павлуцька В. О.* Політичний дискурс: особливості та функції./ Павлуцька В.О. // Вісник Житомирського державного університету. Випуск 39. Філологічні науки. – Житомир, 2008. – С.218-221
7. *Петренко І. І.*, Політичний дискурс: зміст, особливості, функції./ Петренко І.І.// Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка.-2010.-№100-С.54-57.

8. *Erdoğan*: Bebeklerin ölümüne susmaktansa. URL: <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/23264471.asp>
9. URL: <https://www.alternativefuer.de/>
10. Transcript: President Obama's Address To The Nation On Syria. URL: <http://www.npr.org/2013/09/10/221186456/transcript-president-obamas-address-to-the-nation-on-syria>
11. Обама розкрив плани США щодо Сирії: військовий удар відкладено, але не скасовано http://dt.ua/WORLD/obama-rozkriv-plani-ssha-schodo-siriyi-viyskoviy-udar-vidkladeno-ale-ne-skasovano-128186_.html
12. США ведут себя как мировой жандарм – Горбачев <http://www.segodayna.ua/world/SSHA-vedut-sebya-kak-mirovoy-zhandarm-Gorbachev-457912.html>
13. "Америка не є світовим поліцейським, але ми мусимо діяти" <http://www.pravda.com.ua/inozmi/voa/2013/09/11/6997705/>

Книжницкая Ю.С., студ.,
Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченко

**ПОЛИТИЧЕСКИЙ ДИСКУРС В
ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКОМ ОСВЕЩЕНИИ
(на материале текстов иностранных информационных агентств)**

В данной статье рассматривается понятие политического дискурса, его характерные особенности, цели и методы достижения этих целей. Материалом послужили отрывки из публичных выступлений президента США, премьер-министра Турции и текстов предвыборной кампании немецкой партии "Alternative für Deutschland".

***Ключевые слова:** дискурс, политический дискурс, язык политики, публичное выступление политика*

Кнышнытска Y.S., student,
Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv

**A LINGUOCULTURAL VIEW OF POLITICAL DISCOURSE
(BASED ON TEXTS OF INTERNATIONAL NEWS AGENCIES)**

The article deals with the concept of political discourse, defines its nature, specifics, objectives and methods of their achievement. The investigation of the matter is facilitated by the abstracts from the speeches of the US president, the Turkish prime-minister and an election campaign of a German political party "Alternative für Deutschland".

***Key words:** discourse, political discourse, political language, public speech*